

Sananvapaudesta elävä toimitus

Tornitorivistö Moskovan Novyi Arbatilla ylisti takavuosina juhlien aikaan Neuvostoliittoa. Talojen ikkunoihin muodostui kirjainyhdistelmä СССР. Entiseltä Kalininin prospektilta on moinen ilottelu loppunut, mutta neljä jyrkää kerrostaloa seisoo rivissä. Minulle tulee taloista mieleen myös Eho Moskvyn radioasema. Yhdessä taloista sijaitsevan toimituksen ikkunoista on hyvä näköala Moskovaan. Viime aikoina pikkuisen liberaalin maineensa säilyttäneen aseman lähetykset ovat olleet Moskovan kuunnelluimpia – itse asiassa aseman suosio on kasvanut. Kaupungissa on kuitenkin kaikkiaan 54 radioasemaa.

Jo vuosia Eho Moskvyn ohjelmatarjonnan keskeisin muoto ovat olleet asiantuntijoiden keskustelut, joissa voidaan olla eri mieltä ja kiistellä. Toimittajiakin ohjelmilla on laidasta laitaan. Vieraat voivat olla toimittajia äänekkäämpiä. Nimekkäitä ovat Julia Latynina, Sergei Buntman, Artjom Troitsky ja monet muut. Kannattaa kuunnella. Radio ei voi kilpailla Internetin kanssa uutisvälityksen nopeudessa, vaikka kuulemma yritetty on, sanoo kanavan päätoimittaja Aleksei Venediktov BesTToday -blogikeräimen julkaisemassa haastattelussa.

Radio on tuttuni Moskovan vuoden 1991 vallankaappausyrityksen ajalta, jolloin kuuntelimme sen lähetyksiä parin korttelin päässä Valkoisella talolla, korkeimman

neuvoston kylkeen tehdyillä barrikadeilla. Muutamaa vuotta myöhemmin kävin jututtamassa Sergei Gorzunia, yhtä radioaseman perustajista. Tuolloin tervehdin käytävässä kiirehtivää kakkäräpäistä toimituksen yleis miestä. Vuonna 1996 Venediktov nimitettiin päätoimittajaksi. Historianopettaja luopui lopullisesti päivätyöstään. Opposition äänitorvi sai vuonna 1994 ulkopuolisia rahoittajia ja vuonna 2000 omistajiksi tunkivat energiayhtiö Gazprom ja Kreml. Toimittajat ja rahoittajataho ovat valinneet päätoimittajan yhdessä. Tänäkin vuonna valituksi tuli Venediktov, joka on nykyisin myös yksi omistajista. Hän on energinen, lähes fanaattinen, kaikkensa radion menestyksen eteen tekevä hahmo. Troitskin mukaan hän lähes asuu asemallaan.

Tuoreessa haastattelussa Venediktov kertoo kansalaisten sananvapauden olevan hänelle tärkeää. Radioaseman kuuntelijoilla on oikeus äänestää niin Dmitri Medvedeviä kuin Vladimir Putinia. Samaan hengenvetoon päätoimittaja toteaa kyynisesti, että sananvapauden avulla hän saa mainetta, menestystä ja ansaitsee elantonsa. Toimittajat ovat välimiehiä kuten poliitikot. Yhtä hyvin voidaan tietysti kyseenalaistaa molempien ammattikuntien merkitys. Epäilemättä näin tehdään syystä kaikkialla. Venäjällä poliittiset kampanjat muistuttavat minua enemmän poliitikkojen vallanhimosta ja populismista kuin

mistään pyrkimyksestä ratkaista ongelmia.

Entisessä Neuvostoliitossa kommunistit muokkasivat mieliä niin ajattelemattomasti, että 1990-luvun liberaalille eliitille jo sana ”propaganda” alkoi olla mätänevän hallinnon symboli. Mielikuvien manipulointi ei siitä kauanistu, että sitä nimitetään nykyisin poliittiseksi teknologiaksi. Käytännössä kyse on muutamien ajatushautomoiden ideoiden toteuttamisesta, tarvittaessa vaikka likaisin keinoin. *Kompromaatti* on vanha, mutta edelleen toimiva käsite. Joskus oikein vuodettu uutinen saa siivet, mutta varsinainen ajojahti alkaa vasta kun televisio ottaa uutisiin osaa. Viime vuonna Moskovan kaupunginjohtaja ajettiin virasta määrätietoisella yleisen mielipiteen ja hallinnon painostuksella, jota johti televisio, autoritaarisen Venäjän nyrkki.

Autoritaarisesti johdetussa valtiokapitalismissa imitoidaan puoluepolitiikkaa. Johtajien pelin henkeen kuuluvat pääministerin ja presidentin tapaamisten pikkutarkka kuvaaminen ja erityisesti Putinin kuuluisat puhuttelut. Jos Putin opastaa ministeriä tai liikemiestä hallituksen kokouksessa, tämä näytetään varmasti television uutisissa. Meikäläisittäin Venäjän hallituksen kokoukset näyttävät oudolta, koska läsnä on kymmeniä ihmisiä, joista vain osa tuntee toisensa. Mikrofoneihin puhuminen etäännyttää ihmisiä toisistaan entisestään.

Venäjällä tarvitaan maan johtajiin luottavia kaadereita ja heitä innostetaan propagandan hengessä, kuten Jussi Lassilan tuore väitöskirja osoittaa. Naši-nuorten voimahahmona Venäjän presidentin hallinnossa on työskennellyt vuosikymmenen neuvonantaja Vladislav Surkov. Tšetšeenitaustaansa nimenvaihdoksella peittäneen strategin johdolla on toteutettu suvereenia demokratiaa. Venäjän ideologinen keskus ei kuitenkaan välttämättä ole Surkov ja Kreml tai Putin, vaan Venäjän ortodoksinen kirkko.

MGIMO:n professorin ja Yhtenäisen Venäjän kansanedustajan, Vladimir Medinskin mielestä kirkko on osannut PR:n Venäjän hallitsijoiden tukena. Venäjän 800–1600-lukujen historiasta löytyy suuria hallitsijoita, suuria sotapäälliköitä, ja suuria PR:n tekijöitä. Tosin he eivät

välttämättä siitä tienneet, mutta käydessään informaatio sotaa, manipuloidessaan julkista mielipidettä ja johtaessaan monimutkaisia informaatiojuonitteluja ulkoista vihollista vastaan, kirjoittaessaan historiaa ”kulloisenkin poliittisen hetken” edun mukaisesti ja antaessaan poliittisia toimeksiantoja kirkollisille ideologeille he loivat tapahtumia ja malleja, jotka ovat säilyneet tähän päivään asti oppikirjojen sivuilla.

Venediktovin radio on edelleen minulle ja monelle muulle se oikea ääni Venäjältä. Ikkunasta näkyy tosin Venediktovin Venäjä: hänen makuunsa sopiva ja poliittista tajuuaan heijastava kuva. Ikkuna kuitenkin, sanoisi tiedotustutkija. Eho Moskvyn heikoin kohta on Troitskin mukaan ehdottomasti se, että poliittisesti innostuneet kuuntelijat ovat keskimäärin 60-vuotiaita. Varmaan osittain heitä, jotka seurasivat jo Gorbatšovin ja Jeltsinin vallankumouksen aikaan radiota. Siis meitä, jotka opimme luottamaan. Nuorten medioiden toimittajista monet olivat hankineet kannuksensa ulkomaille suunnatussa radiotyössä. He osasivat ammattinsa. Kuten kollega Kalle Kniivilä on todennut, keskustelu voi tietysti onnistua näköradiossakin, mutta siinä kuva häiritsee kuuntelua ja voi jopa valehdella.

J a r m o K o p o n e n

Kirjoittaja on Moskovassa työskennellyt Uusi Suomi -verkkolehden tuottaja (www.uusisuomi.fi) ja Helsingin yliopiston yleisen historian jatko-opiskelija.